

Komentarji

ropali Petra in dali Pavlu.—Zavarovane vloge v privatnih bankah

Pol leta prizadevanja vlade, da dvigne Ameriko iz mlakuže depresije, je za nami in zdaj vidimo, koliko je NRA pomagala delavcem. Šest mesecev ni dolga doba in jasno je, da v tem kratkem času ne more nobena človeška sila narediti čudeža, toda nekaj bi se lahko storilo. Vlada bi lahko nekaj pokazala, da je njena NRA nekaj resnega.

Fakt pa je, kar je prvih šest mesecev jasno pokazalo, da je NRA — fiasco za milijone delavcev, ki so sprva mislili, da je plavi orel za nje rešitev. Fiasco je zaradi sebičnosti industrijskih magnatov, ki so pod kontrolo še sebičnejših bankirjev, in pa zaradi tega, kar vlada neče pokazati nobene resne volje, da bi ugnala sebične magnate.

Magnatje vztrajajo pri nizki mezdah in dolgem delovniku, zato so si zagotovili škandalozno dolgo vrsto izjemnosti in vlada je privolila v to. Ako bi Rooseveltova administracija imela tako neupogljivo hrbtenico kakor ima namazan jezik, bi ne bilo teh izjemnosti in delavci bi bili zadovoljnejši.

Mezda je bila zvišana le v nekaterih industrijah, v ogromni večini industrij je pa bila znižana, na primer v klavniški, kjer so plače padle tako nizko, da je že največja farsa, če kdo govori o nekem ameriškem standardu življenja med klavniškimi delavci.

Namen NRA je bil, da prvič razširi uposlenost in drugič zviša nakupno silo delavcev z višjimi mezdami; dosegla ni ne prvega ne drugega. Delodajalci so zlorabili NRA s tem, da so prisilili uposlene delavce, naj si "razdelijo delo in bedo" z brezposelnimi — in na ta način so znižali zaslužek milijonom, ki zdaj manj delajo kakor so prej. In v nešteti primerih je minimalna plača, katero je določila NRA, postala obenem maksimalna, ki je nižja kakor je bila pred Niro. Delovni čas je bil res znižan, obenem so pa znižali tudi plače.

Kljub vsemu temu žongliranju je ogromna armada brezposelnih ostala na cesti in končno je bila vlada proti koncu jeseni prisiljena uposliti štiri milijone brezposelnih delavcev pri javnih delih na svoj račun. To dejstvo, da je vlada sama morala uposliti štiri milijone brezposelnih delavcev, je dovolj velik dokaz, da se NRA ni obnesla. Zakaj jih niso privatni delodajalci uposlili in še drugih štiri milijonov?

NRA posluje na način, da vzame Petru in da Pavlu — da revni delavci sami delijo med seboj delo in zaslužek. Delodajalci nečejo žrtvovati ničesar. Vlada jih pa neče prisiliti! Pušča jim proste roke; sami si narokujejo pravilnike, kakršne sami hočejo. Kaj misli vlada, koliko časa bo to šlo?

4. januarjem je prišel v veljavno zakon, ki jamči vložnikom njihove vloge v privatnih bankah. Prvih šest mesecev so zavarovane vloge do višine \$2500, po 1. juliju bodo pa zavarovane vloge do \$10.000. Kakor poročajo, je 13.423 bank — ne vse — stopilo v to federalno zavarovalno korporacijo, ki jamči za vloge.

Vložniki, ki bodo imeli vloge zavarovane, bodo to zavarovanje dobro plačali s — prikrasanimi obrestmi in na razne druge načine. Vlada je to zavarovanje ustila bankam, da jim vrne zaupanje ljudstva, ki je šlo po vodi in se še danes ni vrnilo. Pri milijonih se ne vrne nikdar več!

Dobra vlada da bankirje! Zakaj se malo bolj ne pobriga za pošteno hranilnico, ki je njena

ZVEZNI KONGRES IN DAVČNO VPRAŠANJE

Organizirani konzumentje zahtevajo dodatne davke na visoke dohodke

Washington, D. C. — (FP) — Vprašanje novih davkov bo nedvomno izzvalo ostre debate v kongresu. Plutokracija ima že svoje lobiste v Washingtonu, ki se odločno bore proti nadaljnjemu obdavljenju bogastva. Tudi zastopniki delavstva so na delu in imajo konkretne načrte glede pomoči za brezposelne in revne farmarje, katere bodo predložili kongresu.

Vprašanje je, na kakšen način bo kongres prišel do denarja, ki ga rabi za pomožne akcije. Ali naj naloži davčna bremena na rame konzumentov, ki že zdaj stokajo pod težo davkov in protestirajo? Z dodatnimi davki na visoke dohodke, s kopičenjem že zdaj ogromnega javnega dolga, ali s tiskanjem novih bankovcev?

Znamenja kažejo, da je kongres naklonjen zvišanju davkov na visoke dohodke. Zamašil bi rad luknje, skozi katere so smuknili Morgan, Mitchell, Mellon in drugi plutokrati ter se tako izognili davkom. To pa še ne pomeni, da je tudi administracija za odzvetje davčnega bremena s plač konzumentov, kar se je pokazalo, ko je delegacija organiziranih konzumentov nastopila pred svetovalnim odborom Nire in zahtevala, da vlada ustanovi tržno agencijo, ki bi kupovala pridelke direktno od farmarjev in jih direktno prodajala konzumentom. Proti tej zahtevi so takoj nastopili lobisti klavniških magnatov, lastniki velikih mlinov, velikih pekarn in drugih privatnih interesov.

Konzumentje so l. 1932 plačali samo za mesne produkte \$1.056.000.000, za kar so farmarji, ki so prodali živino, prejeli le \$721.000.000, manj ko polovico. Ogromni profit so spravili v svoj žep lastniki klavnic in spekulanti. L. 1929 je skupni zaslužek delavcev znašal \$11.621.000.000, leta 1932 pa \$5.043.000.000, do čim so dohodki kapitalistov padli le od \$7.588.000 na \$6.335.000.000. Dohodki farmarjev so se v isti dobi znižali od 11.700.000.000 na \$6.100.000.000. To pokaže, da so kapitalisti tudi v tej krizi kopičili velike profite.

Kontinentalni kongres proti linčanju delavcev in farmarjev

Chicago. — Kontinentalni kongres delavcev in farmarjev se obrne na vse pridruženice organizacije s pozivom na aktivno kampanjo proti linčanju in za sprejetje zvezne antilincarske zakonodaje. Ta zakonodaja, skrajšanje delovnika na 30 ur v tednu ter podpravljen bank so glavne zahteve, na katere se bo Kontinentalni kongres koncentriral tekom kongresnega zasedanja v Washingtonu.

Delavski rdeči križ

Springfield, Maass. — Delavski rdeči križ, ki so ga ustanovili socialisti, je dobil svoj krst v stavki avtnih voznikov v tem mestu. Njegova prva kontrolna stavkarjem je bila voz kruha, katerega je prispevala italijanska pekarska zadruga v Lawrenceu.

Železnice zaslužile deset milijonov od civilne armade

Washington. — Do 30. novembra, 1933, so pri prevažanju potrebščin civilne armade ameriške železnice zaslužile deset milijonov. To vključuje tudi osebni promet.

ustanova? Zdaj, ko bodo privatne banke dajale nižje obrestni, ne bo poštena hranilnica nič slabša. Narobe: če bi imela bančne privilegije, bi bila najboljša in najzanesljivejša banka v Združenih državah!

Avtrijski diktator prevzel delavske zbornice

Ofenziva proti socialistom v Avstriji se je začela

Dunaj, 3. jan. — Vlada avstrijskega klerofašističnega diktatorja Dollfusa je včeraj zasegla delavske zbornice, ki so bile v vsej povojni dobi v rokah socialističnih delavcev. Pri zadnjih volitvah na Dunaju so socialistični kandidati za delavsko zbornico prejeli 284.000 glasov proti 61.000 glasovom vseh ostalih skupin.

Diktator Dollfuss je pa zdaj pogazil to večino in odredil, da odslej bo vlada imenovala zastopnike v delavskih zbornicah. Imenovan je bil poseben federalni komisar, ki ima upravljati delavske zbornice po vsej državi. Vsi imenovanci, ki so podrejeni ministru za socialno skrbstvo, so iz nesocialističnih vrst delavstva. Demokratično pravilo večine je s tem zavrnjeno in to pomeni, da je diktator Dollfuss napovedal vojno socialistični večini na Dunaju.

Kalifornija dobila še enega linčarja

Governorju Linču se je pridružil tudi ječar Linč — oba ene sorte

San Quentin, Cal. — Linčanje v San Joseju je dobilo novega zagovornika tudi v osebi Jamesa B. Holohana, glavnega ječarja v San Quentinu, ki je obenem tudi Moonovej gospod. Holohan, ki si je lansko leto toliko prizadeval, da bi bil prepričan ponovno obravnavo Moonjeju, se je pridružil governorju Rolphu in se postavil na stran linčarjev v San Joseju. Po njegovi izjavi je ta incident "narekovala trdna vera in iskrena misel razkačenih državljanov, da se ne morejo zanašati na legalno mašinerijo."

Neodvisna preiskava pa je pokazala, da ta "vera" ni bila tako trdna, niti ne "misel iskrena", ampak so linčanje inšcenirali ljudje, ki so hoteli zamašiti usta Hartovim ugrabiteljem ter s tem protektirati tukajšnji politično mašino, ki je do grla zakopana v raketirstvo. Vsi ti raketijski so tudi dobri prijatelji governorja Rolpha, kar pojasni vzrok, zakaj se je on postavil na stran linčarjev in sedaj tudi njegov tukajšnji ječar Holohan.

Volitve na Kubi

San Martin odstopi 20. maja

Havana, Kuba, 3. jan. — Začasna kubanska vlada je razpisala volitve za ustavodajno skupščino za 22. aprila. Skupščina se snide 20. maja in takrat izvoli začasnega predsednika in sprejme novo ustavo Kube. Skupščina bo zborovala 180 dni in tedaj bo izvoljen stalen predsednik. Tudi 1. novembra. Stalni predsednik bo ustoličen 20. maja 1935.

Sedanji začasni predsednik Grau San Martin je izjavil, da po prihodnjem 20. maju ne ostane več v službi, čeprav bi ga ustavodajna skupščina hotela kandidirati. Na podlagi volilnega dekreta imajo volilno pravico vse osebe, ki so izpolnile 20 let, moški in ženske, in registracija volilcev je obvezna; kdor se ne bo vpisal v volilni imenik, bo kaznovan z zaporom 90 dni.

Angleški zunanji minister v Rimu

Rim, 3. jan. — Sir John Simon, angleški zunanji minister, je došel v Rim in danes konfirira z Mussolinijem o vprašanju, kako pomiriti Nemčijo in zavarovati mir v Evropi. Mussolini bo poskušal prepričati Simona, da je njegov pakt štirih velebil, ki naj izvede revizijo Lige narodov, najboljša jamstvo za evropski mir.

VLADA NE BO TOŽILA MAGNATA FORDA

Johnson je potisnil Greenovo spomenico na stran z izjavo, da kršitve delavske točke niso dovolj velik vzrok za prosekucijo

Washington. — (FP) — Kar so skeptiki pričakovali, se je zgodilo. S prosekucijo avtnega magnata Forda vlad kršitve delavske sekcije NIRA ne bo nič. To je zadnji petek naznanil general Johnson z ozirom na zahtevo predsednika Greena od Ameriške delavske federacije.

Green je bil pri NRA vložil spomenico, v kateri je orisal boj Fordovih delavcev v Edgewaterju, N. J., ki so na stavki že od septembra. V smislu industrijskega zakona bi jim morala Fordova družba priznati pravico do organizacije, priznati u-nijo ter se z njimi pogajati. Ker je vse to pomandrala v blato, je šel Green pred Johnsona in zahteval vladno akcijo proti družbi.

Johnson je odgovoril, da Greenova spomenica ne vsebuje takih obtožb, ki bi upravičevale vlado, da nastopi proti Fordovi družbi; sploh pa bo stvar še vnaprej preiskoval njegov pomočnik Davis.

Green je v tej spomenici rekel, da mora vlada pokazati, ali je on boss ali pa je Ford izven zakona, država v državi. Johnson je sedaj ponovno dokazal, da je boss on in radi tega lahko delajo podjetniki, posebno še velike korporacije, kar hočejo.

Mnogi so smatrali ta slučaj za preizkušnjo NRA. Zmagal je Ford, kar pomeni njegov razred. Johnson je le pokazal, da ne bo nikogar tiral pred sodišče, vsaj pa ne Forda, ki ni avtnega pravilnika niti podpisal, ako potepa delavsko točko zakona.

Unijski voditelji niso preveč presenečeni nad Johnsonovo akcijo, ker jim je že jasno iz izkušenj, da vlada ne bo enforširala delavske točke industrijskega zakona. Pripravljajo pa se na kongresno akcijo, kjer bo storjen poskus, da se ta točka bolje definira, razjasni in pa enforšira. Skušali bi bodo dodati nove zobe, ker NRA neče rabiti starih. Lahko se pa zgodi, kakor se je že nešteto krat, da jim tudi to ne prinese uspeha pri enforširanju. Stvar je končno ta, da je vse odvisno od izvajanja zakona, kar pa vlada odklanja. Če bi delavstvo imelo močno politično stranko, bi se pesem drugače glasila.

Senator Wagner resigniral iz Labor Boarda

Washington. — Senator Wagner ne bo več načeloval vladnemu delavskemu odboru ter bo posvetil ves svoj čas zakonodajnemu delu. Njegova resignacija stopi v veljavo kakor hitro bo predsednik dobil naslednika.

Zupan La Guardia ponudil komunistični delo

New York. — Novi newyorški zupan La Guardia je v tork zasljal dve deputaciji glede pomožne akcije za brezposelne. Ena deputacija je bila komunistična, katero je vodila Jul. Stuart Poyntz, zelo zgovorna ženska, ki je neprestano segala županu v besedo in nazadnje mu je zabrusila, da je "orodje Wall Streeta". La Guardia je dejal tej ženski, da dobi mestno delo kadar hoče in prav tako vsi člani njegove deputacije, toda nihče teh ni sprejel dela.

Minnesotski kaznjenci pod NRA

St. Paul, Minn. — Kaznjenci v Minnesoti, ki so v dveh državniščinah, so 2. januarja začeli delati na podlagi pravilnika NRA za kaznjence. Pravilnik določa za kaznjence 40 ur maksimalnega dela v tednu.

CWA naletela na zapreke; kaj bo v februarju?

Čevljarski delavci dobili novo organizacijo

Spojilo se je šest neodvisnih uni v skupno organizacijo s 70.000 člani. Nova unija ostane neodvisna.

Boston. — Združevalna konvencija šestih čevljarskih uni je po desetih dneh zborovanja ustanovila skupno organizacijo pod imenom United Shoe and Leather Workers unijo s 70.000 člani, večinoma v Novi Angliji. Konvencija je zaključila, da bo nova unija ostala neodvisna, izven Ameriške delavske federacije kakor tudi levičarske Trade Union Unity lige.

To združenje šestih uni je korak naprej za čevljarske delavce. V združevalnem gibanju so bili najbolj aktivni socialisti, posebno Joseph Bearak iz Bostona, ki je po poklicu sicer odvetnik, kljub temu pa je aktiven tudi v unijskem gibanju.

Proti združenju sta delovali Booth and Shoe Workers unija, del Ameriške delavske federacije, in levičarska Shoe Workers Industrial unija. Vodstvo prve je izredno konservativno in degenerirano na stopnjo stavkolomstva. Vodstvo slednje pa se bolj zanima za komunistično stranko kakor za interese čevljarskih delavcev in je lansk leto zapaslo več stavk v New Yorku.

Newyorške krajevne unije Booth and Shoe Workers zahtevajo kompletno avtonomijo kot ceno, da ne pristopijo v novo unijo. Glavni odbor jim bo to najbrž dovolil, ker v nasprotnem slučaju bi unija izgubila več tisoč članov.

Rumunski kralj se skril

Rumunija pokopala ustreljenega predsednika vlade

Bukarešta, 3. jan. — Jon Duce, ministrski predsednik in vođa liberalne stranke v Rumuniji, ki je bil ustreljen zadnjo soboto v Sinaji, je bil včeraj pokopan z vojaškimi častmi. Okrog 10.000 pristajalcev njegove stranke in vlade je šlo za pogrebom. Kralja Karola pa ni bilo med pogrebci. Ne pokaže se nikomur iz svoje palače, ki je obdana s močno vojaško stražo, svojim ministrom je pa sporočil, da je "bolan". Začasno predsedstvo vlade je prevzel najstarejši minister Angelescu.

Obsedno stanje je še v moči in aretirali so čez dva tisoč članov fašistične organizacije "Železna garda". Večino teh bodo obtožili iz zarote. Vest, ki je povzročila veliko paniko, se glasi, da je policija našla imenik oseb, katere je omenjena fašistična organizacija obsodila na smrt. Med temi so generali armade, razni intimni prijatelji kralja Karola in tudi Magda Lupescu, ljubica kralja, ki je Judinja po rodu.

V Los Angelesu iščejo mrtlice

Los Angeles, Cal. — Dež je prenehal in vode so začele upadati, reševalni oddelki pa gazi do kolen po umazani vodi in blatu iskajoč mrtlice. Do srede so našli 35 trupel, pogrebajo pa še 73 oseb. Čez 300 hiš je popolnoma uničenih in 2000 deloma poškodovanih; okrog 1500 oseb, ki so pobegnile pred valovi dežne vode, se je v tork vrnilo v svoja stanovanja. Škoda znaša po prvi in nepopolni ocenitvi čez pet milijonov dolarjev.

Božično darilo mestne elektrarne

Owatonna, Minn. — Vsi odjemalci elektrike tega mesta so prejeli od občinske elektrarne božično darilo v znesku \$12.000. Dobili so ga v obliki plačanih računov za december.

Veterani dobili večino služb v Chicagu; devetkrat več prosičev ko služb. "Beloovratničarji" najbolj prizadeti

Chicago. — (FP) — Krajevna Civil Works Administration je v okraju Cook, kakor tudi drugod, naletela na vse polno ovir in pritožb različnih vrst je že cele kopice. Največja težava pa je v tem, da je veliko več prosičev za delo — devetkrat več — kakor pa je služb na razpolago.

Kvota za okraj Cook je 73.000 služb oziroma zaposlitev. Od teh so jih veterani dobili 40.000 in le 33.000 so jih dobili ali pa jih še dobe "civilisti". Za delo je zaposlovalo 302.000 brezposelnih oseb obojega spola in na listo CWA pride le vsaki deveti prosilec.

Silno veliko je pritožb proti diskriminaciji politične ali druge vrste, počenosti pri izplačevanju mezd, favoritizmu in pa nizki plači, katero prejemajo "beloovratničarji" v primeri s kvalificiranimi organiziranimi delavci.

Pri oddajanju služb so najmanj upoštevani samaki brezposelni, ki jih povsod odpravijo in so z njimi že tudi prej najslabše postopali pri dajanju podpore. "Flop housi" so bili in so še sedaj edino pribežališče tistih samcev, ki so "vredni" podpore.

Tudi do poklicnih oseb nimajo preveč respektja. Ker niso organizirani, morajo na primer inženirji, arhitekti in drugi poklicni delavci delati za 50c na uro, navadni delavci, ki so člani unije, pa prejemajo unijako lestvico 82,5 centa na uro, kvalificirani pa od \$1.20 do \$1.40.

Da je veliko nejevolje proti tej diskriminaciji tudi med prizadetim delavci, se razume. Ker je ves projekt CWA nič drugega ko vladna dola, je ta nejevolja delno tudi upravičena. Ampak tisti, ki se jeze, delavci namreč, imajo navadno najmanj smisla do organizacije. So sicer izjeme, ki pa ne štejejo.

Pri deljenju služb igra večjo vlogo tudi politični "pull". Ker sta stari stranki zgrajeni na službah, na politični patronaži, je to skoraj neizogibno. Direktor CWA je prejel že tudi več pritožb, da se politični bossi poslužujejo teh delavcev tudi za osebna privatna dela.

Največje vprašanje pa je, kaj se zgodi po 15. februarju, ko poteče zasilno delo pod CWA. Če kongres ne bo dovolil novih apropiacij vsaj do pomladi, ko se imajo vrniti napovedani "dobri časi," kakor pravijo ljudje z bujno domišljijo in neizprnim upanjem, bo situacija postala še bolj resna. Vsekakor si bo pa Roosevelt mogoče zmisli kaj novega, s čimer bo krasil novo vladno dolo.

Hitler deportira tri oproščene Bolgare

Berlin, 3. jan. — Jurij Dimitrov, Blagoj Popov in Vasilij Tannev, trije bolgarski komunisti, ki so bili obtoženi požiga zbornice palače in oproščeni, bodo zdaj izgnani iz Nemčije. Hitlerjeva vlada je v razgovoru z več deželami, ki jih hočejo sprejeti.

Delavska šola otvorjena v Buffalu

Buffalo, N. Y. — Tukajšnji svet strokovnih uni je otvoril delavsko šolo, ki bo vodila pouk o ekonomiji in drugih važnih vprašanjih. Delavci bodo poučevali tudi nekateri profesorji s tukajšnje univerze.

Japonci naredijo iz Mandžurije cesarstvo

Tokio, 3. jan. — Japonska vlada namerava proklamirati Mandžukuo (bivša Mandžurija) za cesarstvo in bivši kitajski prestolonaslednik Henry Pu-ji bo imenovan za cesarja. Pu-ji je star 28 let.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina se izdajajo dvakrat (teden Člani) v Kanadi \$4.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$5.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glavnice po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

3657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Domač drobiž

Nesreča v Detroitu

Detroit, Mich. — Zgodaj zjutraj na novega leta dan se je pripetila težka nesreča rojaku in bivšemu članu SNPJ Matiji Prazniku. Ob eni zjutraj je zapustil veselico v Slov. delavskem domu s svojo družino in ko je hotel prečkati ulico, je priletel avtomobilu, ki ga Praznik ni opazil, in ga udaril s takšno silo, da je obležal nezavesten v mlaki svoje krvi. Odjeležali so ga v bolnišnico, kjer se nahaja v kritičnem stanju, vendar pa je upanje, da ostane pri življenju.

Novi grobovi

San Francisco, Cal. — Tu je umrla Mary Grigg, roj. Sernel, stara 60 let in doma od Cerknice na Notranjskem. V Ameriki je bila 42 let in dvakrat omožena. Zapuščata druga moža, ki je Američan; enega sina od prvega moža, brata Jos. Sernela v Chicagu in sestro v Spokaneu, Wash. Podlegla je operaciji na želodcu.

Cleveland. — Franku Jevnikarju je umrl trimesčni sinček.

Novi grobovi v starem kraju

Cleveland. — Žena Johna Strakarja je bila obveščena, da je v Ljubljani umrla njena mati Marijana Accetto v starosti 81 let. V Ameriki zapuščata sina in hčer. — Geo. Turek je prejel vest, da je v Novi vasi pri Raketu umrla njegova sestra Marjeta Turek, stara 62 let.

Adamič v Pittsburghu

Cleveland. — V torek popoldne je pisatelj Louis Adamič odpotoval v Pittsburgh, Pa., kjer obišče rojake in tudi gl. odbornike HBZ, da jih zainteresira za svojo novo knjigo o Jugoslaviji.

Konflikt med naseljenci v Argentini

Buenos Aires, Arg. — V tej slovenski naselbini izhajata dva slovenska lista, Slovenski tednik in Novi list, ki sta med seboj v ostri polemiki zaradi stališča napram jugoslovanskemu režimu. Novi list zagovarja režim in Slovenski tednik ga kritizira. V zadnjem listu z dne 9. decembra je tukajšnji slovenski župnik Jos. Kastelic objavil oster članek proti režimu.

Avto ubil rojakinjo

Cleveland. — Na starega leta zvečer je bila na St. Clair ave. od avta povožena Rose Novak, roj. Gornik, stara 30 let in rojena tu. Bila je na mestu mrtva. Pokojnica zapuščata moža, otroka, mater, dva brata in dve sestre.

Streli skozi okno ob novem letu

Cleveland. — V nedeljo o polnoči sta Vukova in Zlogarjeva sedeli skupaj v stanovanju na naslovu 1106 E. 63 st. in poslušali, kako so parne sirene tulele naznanjale prihod novega leta, ko je zunaj počil strel in krogla je priletela skozi šipo okna prav pod noge obeh žensk. K sreči ni bila nobena zžgata.

Clevelandski župan se drži obljub

Cleveland, O. — Novi clevelandski župan Harry L. Davis je že pokazal, da ne misli pozabiti na kampanjske obljube kakor je na primer njegov demokratski prednik, ki je ljudem vse obljubil, dal pa ničesar. Davis je bolj možakarski. Ker je predsednik Industrial Rayon korporacije Hiram Crivitz prispeval \$500 za Davisovo izvolitev, mu je slednji obljubil, da mu bo zgradil privatno kanalizacijo k tovarni, in to seveda na račun vlade. To obljubo skuša tudi izpolniti s pomočjo CWA.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Delavci v delavske unije!

Crested Butte, Colo. — Spot se želim oglasiti v našem priljubljenem dnevniku Prosveta iz naše planinske naselbine. Citatelji pa naj se nikar ne jezijo, če ne bo vse okej. Dasi sem po rodu Hrvat, vseeno čitam slovenski dnevnik Prosveto, ker je delavski dnevnik in ker v njem dobim obilo podučljivega materiala in mnogo delavskih vestí. Prosveta zvesto stoji na braniku za delavske pravice, za delavske unije in za socialistična načela. Prosveta je stoddstopno delavski list in dosledno zastopa delavske interese. Prosveta kaže našim delavcem pravo pot, po kateri delavstvo lahko pride do osvobođenja izpod sedanjega sistema.

Iz raznih dopisov se razvdi, da med delavstvom ni slege. Se mnogi se pustijo voditi kompanijam in gredo v kompanijske unije. Boje se bossov in suprov, ki jih nagovarjajo, naj podpisajo kompanijsko unijo. Delavstvo bi moralo vsaj toliko spoznati, da kompanijska unija je največji strup za delavce. Zavedni delavci se bodo obrnili proč od take unije in bodo napeli vse sile, da kompanije priznajo njihove delavske unije. Saj je znano, kako je Frickova družba v okolici Pittsburgha, Pa., in v W. Virginiji postopala z delavci in jih silila v svojo unijo. Dajala jim je pijačo in jih omamljala na vse mogoče načine, samo da ne bodo šli v delavsko unijo, kamor v resnici spadajo. Zavedni delavci se ne bo pustili prevarati, toda mnogo delavcev je še nezavednih, ker ne čitajo delavskih listov kot je naša Prosveta. Kompanija je pridobila delavce za svojo unijo na zvitne načine. Dala jim je pijačo in tudi ženske, samo da so volili za kompanijsko unijo.

Delavec, ki voli za kompanijsko unijo, se ne sme pritoževati nad razmerami, ker je sam hotel tako. Noben pameten delavec ne bo glasoval za svojega sovražnika. Na žalost pa je še mnogo nezavednih delavcev, ki se ne zavedajo svojega položaja in svoje delavske dolžnosti, pa drviyo za kozarcem pliva in prodajo svoje delavske pravice. Delavci, ki čitajo dnevnik Prosveto, se prav gotovo ne bodo dali zapeljati — ne bodo se dali ujeti na kompanijske ilmanice. Oni delujejo in bodo delovali za delavsko unijo, ker vedo, da edino v močni delavski uniji lahko izvojujejo svoje pravice.

Amerika je bogata dežela in vsega premore. Ako se bi delavci znali poslužiti svojih prilik, bi lahko oni vladali, tako pa jim vlada mala peščica ljudi, ki so vedno na straži, da držijo delavce, ki so v veliki večini, v temi in suženstvu. Delavci ustvarjajo vse dobrine, pa je na tisoče in milijone lačnih. Zakaj ne bi delavska masa spoznala, da je edino v delavcih samih moč, da se otresajo pijač, ki jim pijejo kri in trgajo njihovim otrokom kruh iz ust? Delavci bi morali vsi v delavske unije, ob času volitev pa bi morali voliti za delavske kandidata. V tem je rešitev delavstva! Dokler ne bodo delavci imeli svojih delavskih zastopnikov v industrijah in političnih uradih, ne morejo pričakovati svojih pravic. Sovražniki jim jih ne bodo dali. Sami delavci jih morajo izvojevati.

Delavci se ne smejo zanašati na kakšnega mesijo ali Miklavža, da jim prinese na krožniku pravico in osvobođenje. Sami si morajo priboriti te pravice. Osvobođenje delavcev je delo delavcev samih. Osvobodijo se lahko industrijsko in politično, ako hočejo — z glasovnicami.

V Ameriko sem prišel leta 1897. Dve leti pozneje je nastal štrajk. Takrat sem postal unionist. Leta 1903 je bil spet štrajk in priklopili smo se UMW. Član te organizacije sem bil vse do leta 1927. Takrat sem imel dve unijaki karti — UMW in IWW. Na "črni listi" sem domalega že dvajset let. Mnogim je že znano, kako je bilo v stavki leta 1913 v Coloradu. John D. Rockefeller je poslal svoje pobožnike nad rudarje in njihove žene ter otroke, ki so

jih streljali brez usmiljenja. Ker sem na "črni bukvič", ne dobim dela več nikjer. Kljub temu pa ne odneham, ampak priporočam delavcem, naj se organizirajo v delavskih unijah. Paul Panian.

Veseli je in žalost

Moon Run, Pa. — Prošli božič je nekaterim napravil veselje, drugim pa veliko žalost, kajti nesreča nikdar ne počiva. Par dni pred božičem je avto povozil Jožefa Pestotnika, ki se sedaj nahaja v kritičnem stanju v presbiterianski bolnišnici v Pittsburghu z zlomljeno roko in nogi in več notranjimi poškodbami.

V soboto, dne 23. dec., po končanem nočnem delu, sta se vvažala brata Charles in Richard Barton proti domu v avtu. Bila je gosta megla in deževno. Tako sta zavozila v reko, kjer sta oba utonila. Prvi zapuščata ženo v nosem stanju in triletno deklico; drugi je bil še samaki. Rodom sta Škota. Zapuščata tudi starše in pet bratov. Pač žalostna usoda.

Na 24. dec. nam je priredil ženski klub Miklavžev večer. Zabavali smo se dobro in Miklavž je bil zelo radodaren; vsak je dobil darilo, od najmlajšega do najstarejšega. Koliko je bilo veselja med otroci in odrasčenimi, to vedo le oni, ki so bili med nami. Tako lepega večera nismo še nikdar imeli. Zato se lepo zahvaljujem ženskemu klubu in njegovim poštvovalnim članicam, kajti v zvezi z to prireditvijo je bilo veliko dela, da so pripravile toliko različne zabave in vse prosto. Iskrena zahvala ženskemu klubu za njihovo hvalevredno delo.

Ravno ko je bila zabava na Miklavžev večer v polnem zamahu, je dobil naznanilo naš tajnik od društva št. 88 SNPJ in od Slovenskega podpornega društva, da je bil okraden med časom, ko se je nahajal v dvorani. Ukradenih je bilo v gotovini okrog \$160. Največ tega denarja je bilo last Slovenskega podpornega društva kot članski asessment. Kar se tiče asessmenta članov SNPJ, je pa k sreči že prejel kupil denarno nakaznico (money order), tako da je tega denarja bilo ukradenega samo okrog \$26.

Jacob Skerl, 88.

Seja kluba št. 49 JSZ

Collinwood, O. — Glavna letna seja kluba št. 49 se bo vršila v nedeljo 7. januarja popoldne, na mesto prošli mesec. Članstvo je vabljeno, da se je udeleži polnoštevilno. — Prostor: Slovenski delavski dom. Klub vabi tudi somišljenike, da pridejo na to zbiranje in postanejo člani kluba.

A. Skapin.

Vabilo in shod

Pittsburgh, Pa. — Tukajšnji odbor, ki deluje proti vojni in fašizmu, prireja velik protestni shod v soboto, dne 6. januarja, v International Socialist liceju na 805 James st., NS, Pittsburgh, Pa. Govorila bo Ana Schultz, ki je bila tajnica Ernesta Torglerja, komunističnega zastopnika v nemškem parlamentu. Ona bo nitem shodu opisala stanje delavca in intelektualca pod Hitlerjevim režimom z izrecnim poudarkom o terorju in preganjanju komunistov, socialistov in židov ter o ubijanju delavskih borite.

jev. To bo prva prilika, ki bo dana tukajšnjim delavcem, da slišajo resnično poročilo o stanju nemškega delavstva pod Hitlerjansko vlado. Ana Schultz je bila aktivna v radniškem pokretu pred sedanjo strahovlavo in pozneje. Uspelo ji je, da se je še pravočasno umaknila, predno jo je mogla zajeti drhal nemških nacijs. Pozivamo vse jugoslovanske delavce iz okolice, da pridejo na ta shod. Pričetek ob 8. zvečer.

Odbor ujedinjenog fronta.

Iz mojih zapiskov

Milwaukee, Wis. — Končno je mesto Milwaukee na potu ljudskega lastništva javnih naprav. Po skoro tridesetletnih ostrih bojih so zmagali interesi ljudstva. S pomočjo dveh aldermanov, ki sta glasovala s socialisti, je bil končno sprejet predlog in načrt za zgraditev mestne elektrarne. Že prej so socialisti prodrli s predlogi za zgraditev čistilnice za vodovodne naprave, graditev mestnih stanovanjskih hiš in odpravo vseh slumskih okoliš.

Trideset let težkih bojev in končno zmaga težkih bojev, katere je povzročila ljudska nevednost, gojena potom kapitalističnega časopisja in lažnjivih politikantov.

Toda, tudi sedaj se še oglašajo celo iz delavskih vrst nasprotniki teh velekoristnih načrtov, ker so še vedno zaslepljeni in nočejo videti ter spoznati resnice. Še vedno verujejo lažnjivim kapitalističnim časopisom in kapitalističnim hlapcem.

Nekateri izmed teh zaslepljenih trde, da bodo te naprave pomenile zvišanje davkov, drugi spet se jočejo, češ: kaj pa bodo oni, ki lastujejo delnice pri družbi, ki lastuje sedaj električno centralo in vse te ogromne naprave?

Prvim je treba pojasniti predvsem to, da se bo vse naprave gradilo s pomočjo vladnega posojila in odplačevalo na dolgoletne obroke od čistega dobička, kateri se sedaj steka v žepe male skupine glavnih delničarjev. Nadalje, vlada podari mestu 30 odstotkov od celotne vsote, kar pomeni seveda: čisti dobiček za mesto, to je — za ljudstvo.

Tisti, kateri pomilujejo male delničarje, oziroma lastnike takozvanih prednostnih delnic (preferred shares), katerim plačuje elektriški trust po 5 ali 6 odstotkov obresti, morajo predvsem upoštevati dejstvo, da lahko prodajo družbi svoje delnice takoj in dobe svoj vložen denar nazaj. Nadalje, da se nikakor ne more zahtevati, da plačuje kakih 600,000 prebivalcev in njihovih potomci, rod za rod, daleč pretirane cene za elektriko ali za vožnjo na ulični železnici samo zato, ker ima par tisoč ljudi svoje prihranke pri tej družbi. Glavno pri takih ugovorih pa je to, da je bilo mesto pripravljeno, in je še sedaj, plačati elektriškemu trustu, ki lastuje te naprave, pošteno ceno za iste. Ta ponudba je bila stavljena po mestni upravi že pred leti, toda trust je zahteval, da bi mesto plačalo daleč pretirano ceno za vse naprave in obenem s tem tudi vse "vodene" delnice.

Komisija, katero je imenoval župan Hoan pred dobrim letom dni, da proučava te načrte, je podala pred nekaj tedni svoje poročilo, iz katerega se jasno razvdi, da bi mesto prištedilo

skoro dva milijona dolarjev letno, ako bi lastovalo lastno elektrarno, poleg pa bi nudilo ljudstvu, kakor tudi industrijam, cenejšo električno silo, cenejšo vožnjo na uličnih železnicih, obenem pa boljše plačo poleg krajšega delovnika delavcem in uslužbencem.

V državi Wisconsin imamo sedaj že večje število malih mest in občin, ki lastujejo lastne električne naprave. V vseh teh slučajih so bile občinske uprave v položaju, da so znatno znižale davke, nudile cenejšo električno silo, v nekaj slučajih pa se je davke popolnoma odpravilo v zadnjih dveh ali treh letih.

Po raznih državah Unije najdemo danes več ko 200 večjih in manjših mest, kjer so v zadnjih dveh ali treh letih davke popolnoma odpravili, ker je čisti dobiček od elektrarn pokrival vse mestne stroške, daai so bile cene za električno silo nižje kakor prej, pod lastništvom privatnih družb. To je torej razlika med privatnim in ljudskim, oziroma javnim lastništvom, obenem pa je to nekaj, kar bi lahko imenovali — državni socializem.

Glede mestnih stanovanjskih hiš je stvar še enostavnejša. "Nestrakarji" v mestni upravi so se proti temu socialističnemu načrtu borili, kakor v prejšnjem slučaju, z vsemi silami. Bilf so in so še v službi bogatih zemljiških spekulativ, kateri so te načrte pobijali na vse načine. Razumljivo je, da bo konec umazanih manipulacij teh oderuhov, kakor hitro bo mesto nudilo snažna, zračna in zdrava stanovanja za mnogo nižjo ceno kakor privatne družbe. Ko bo ljudstvo enkrat prepričano o velikih koristih takih mestnih hiš, bo zahtevalo, da se gradi še več hiš, in bo končno doseglo, da bo konec privatne spekulacije in tudi oderuštva, to je vsega tega ropanja, ki je stalo dosedaj milijone ljudskega denarja in potom katerega je krvavelo tisoče delavskih družin ter tudi malih trgovcev in podjetnikov.

Poleg vsega tega pa pomeni izvedenje teh načrtov delo za tisoče, ki so sedaj brezposelni. Samo pri napravah za čiščenje vode bo zaposlenih direktno in indirektno okrog 1600 oseb. Pri podiranju starih koč in gradnji novih mestnih stanovanjskih hiš se bo zaposlilo nadaljnjih par tisoč oseb, poleg tega pa bodo dobile domače tovarne in tudi trgovine velika naročila za stroje in druge potrebščine.

Nadalje so predložili socialisti v mestni upravi načrte za ustanovitev centralizirane mestne mlekarne, kar bo pomenilo spet en korak k ljudskemu lastništvu ter izboljšanje gospodarskega položaja mesta in ljudstva vobče. Toda o tem kasneje.

F. Novak.

Državne prodajalnice pijač v Penni

Harrisburg, Pa. — Državna likerska komisija je 2. januarja odprla nekaj manj ko sto prodajalnic z alkoholnimi pijačami; vseh državnih prodajalnic te vrste bo 240. Zganje v teh prodajalnicah je zelo drago in kupecv je malo. Edino hoteli, restavracije in klubi smejo točiti žgano pijačo in vino ter jo prodajati gostom pri mizah.

Centralna unija bo pazila na šolski odbor

Reading, Pa. — Ker je centralni delavski uniji prišlo na uho, da misli šolski odbor odpovedati rabo šolskih poslopij delavski šoli, ki ima tri učne tečaje na teden, je unija izvolila poseben odbor, ki ima nalogo se udeleževati vsej sej šolskega odbora in se boriti proti odpovedi šolskih dvoran. Delavsko šolo vodi centralna unija.

Katoliški šolski direktor na Bavarskem obsojen v zapor

Monakovo, 3. jan. — Dr. Rosenberg, katoliški duhoven in direktor katoliškega semenišča v Freisingu, je bil včeraj pred najskrajnim sodiščem obsojen v osem mesečni zapor na obtožbo, da je "hujskal k upor". Edina priča proti njemu je bil član njegovega šolskega štaba, ki je slišal "hujkajoče besede" in nato o vadil svojega direktorja.

Federacija dobi dve novi uniji

Na spojitve se pripravljajo krajevne unije v avtni in kavčukarski industriji. Ovine jim stavijo stare unije, ki si laste jurisdikcijo

Washington. — (FP) — Če bo šlo vse po sreči, bodo delavci v avtni in v industriji kavčuka mogoče že v bližnji bodočnosti dobili centralne ali narodne unije, ki so v procesu razvoja. V obeh industrijah je v teku glbanje za spojitve federalnih unij, ki so sedaj priklopljene direktno k Ameriški delavski federaciji in bile organizirane zadnjih šestih mesecih.

V obeh slučajih pa je rojstvo novih unij spremljano s težkimi porodnimi bolečinami. Glavna ovira so stare poklicne unije federacije, ki si laste jurisdikcijo nad delavci v teh dveh industrijah, niso pa storile nobenega koraka za njih organiziranje. Federalne unije avtnih in kavčukarskih delavcev bodo torej prej morale preboleti te bolečine, premostiti te ovire, predno bo prišlo do faktičnega združenja v centralnih organizacijah.

Zdaj so federalne unije pod direktno kontrolo eksekutive federacije, kar ovira njih razmah. Če hočejo delavci na primer zastavkati, morajo prej dobiti dovoljenje eksekutive, ki pa ne smatra stavke kot prvo instanco v boju z delodajalci. To je pokazal Green, ko je avtnim delavcem pri White Motor Co. v Clevelandu prepovedal stavkati, predno sporne zadeve ne reši delavski odbor.

Organizirani avtni in kavčukarski delavci se zavedajo, da federalne unije v teh industrijah nimajo bodočnosti: morajo se združiti ali pa bo prej ali slej prišlo do razpada. In tudi če bi se slednje ne zgodilo, bi bile tovarniške unije brez moči, ker so navezane same nase in izolirane. V tem položaju, ako bi na primer prišlo do stavke v tej ali drugi tovarni, bi bilo težko upati na zmago, ker imajo delavci opraviti z močnimi korporacijami.

Ustanovitev splošne unije v posamezni industriji je torej imperativno. Vprašanje pa je, če bo federacija oziroma unije, ki si laste jurisdikcijo v teh dveh slučajih, pristala na to potrebo in stremenje federalnih unij. Slednje to sicer lahko izsilijo, ker imajo že okrog 100.000 članov, če dajo ultimatum, da se bodo združile bodisi v federaciji ali pa izven nje. Ustanovne konvencije še niso bile naznanjene, poročilo pa se glasi, da se delavci obeh industrij pripravljajo nanje.

Wisconsinu prija zaposlenost pod WCA

Madison, Wis. — Zadnji teden v decembru je bilo 156,000 delavcem, ki jih zaposluje v tej državi CWA, izplačanih dva milijona dolarjev ali \$13.50 na osebo. Prvotna kvota za to državo je bila 68,000 in en milijon dolarjev tedenske kvote. Kvota pa je bila na široko raztegnjena.

Sentiment o CWA je na splošno ta, da je zaslužno delo ob plači CWA veliko boljše forma pomoči kakor pa relief. Žena nekoga inženirja, ki je bil nad leto dni na pomožni listi, je rekla, da bo prej prišlo do revolucije kakor pa do povratka k stari formi miloščine. "Nikdar več ne bomo šli na pomožno listo. Če CWA preneha, tedaj je bolje, da smo vsi pripravljeni za revolucijo."

Vozniki dobili unijo in zvišanje

Detroit, Mich. — Po kratki stavki razvažalcev premoga, jim je McDonald Coal & Coke kompanija, ena večjih distribucijskih družb v tem mestu, priznala unijo in zvišala mezde. Kreiran je bil tudi poseben tribunal, kjer se bo odslovljeni delavec lahko pritožil.

Pennsylvanija dobi nov evikijski val

Kot posledica poraza anti-evikijske predloge, katero je predložil in se zanjo boril socialistični poslanec iz Readingsa Darlington Hoopes, je v državi že opaziti nov evikijski val. Predloga je bila poražena s 104 proti 25 glasovom.

Delavske demonstracije pred nemškim konzulatom v New Yorku proti terorju nacijs in Nemčiji.

Žrtve fašističnega nasilja na Primorskem

Iz koledarja "Soča," ki ga je v Zagrebu izdal konzorcij tiskarstva "Istra," ponatiskujemo še tale seznam primorskih žrtv:

Babič Ivan, ubit v Burji, septembra 1921.

Bajec Drago iz Vipave, umrl 25. oktobra 1928 na begu pred pretacijo.

Bajl France iz Zelš pri Cerklju ubit pri prehodu čez mejo 8. oktobra 1933.

Berce Marjo, ubit 4. julija 1923.

Bidovec Ferdo iz Trsta, ustrelen 6. septembra 1930 na Bazovici.

Bregant I. umrl na posledicah ran, dobljenih na begu, v goriški bolnišnici 22. avgusta 1928.

Cvek Jakob iz Krnice, ubit 12. aprila 1921.

Eržen Valentin iz Zakriža pri Cerklju, ubit 19. junija 1933.

Filipič Josip iz Novakova umrl v konfinaciji na Liparih 29. decembra 1929.

Gortan Vladimir, ustrelen v hrbit 17. oktobra 1929 v Pulju.

Grlica Ivan, ubit v Delavskem domu v Trstu leta 1920.

Gropaje Anton iz Doline, umrl v Regina Coeli julija 1930. ("Regina Coeli" = Nebeška kraljica, se imenuje rimska jetnišnica, kamor zapro vse obtožence, ki jih sodi izredni tribunal.)

Hrovatin Matej iz Mačkovej, umrl na posledicah nasilja 16. maja 1921.

Irgolč Anton napaden in ubit pred Narodnim domom novembra 1918 v Trstu.

Kerševan Josip iz Prvačine, umrl nasilne smrti 30. sept. 1930.

Kocjančič Venceslav iz Marčig, umrl v Regina Coeli 24. decembra 1931.

Kofolj Albin iz Čepovana ubit 27. avgusta 1926.

Košuta Nazarij iz Sv. Križa umrl zaradi nasilja 15. aprila 1932.

Kraševac Jožef iz Ospa ubit 16. maja 1921.

Križnik dr. J. M. umrl v Trnovem pri Il. Bistriči 22. jan. 1926.

Kukec Pepe iz Postojne padel 2. sept. 1930 v boju z obmejnim stražarji.

Mandič Josip, župnik, umrl v preganstvu v Sardiniji.

Marušič Franjo iz Trsta ustrelen 6. sept. 1930 na Bazovici.

Miloš Zvonimir iz Trsta ustrelen 6. sept. 1930 na Bazovici.

Nemec Bogumil, župnik v Komnu (po rodu Čeh) umrl zaradi nasilja 22. novembra 1931.

Primožič R. umorjen 11. sept. 1920.

Repulac Viktor iz Idrije umrl v konfinaciji na Liparih 16. aprila 1931.

Roblek Hugon, lekarnar z Bleda, ponesrečil ob požigu Narodnega doma v Trstu 13. julija 1932.

Rubinič Ivan iz Krnice ubit 12. aprila 1921.

Sabadin Ivan iz Sabadinov umrl 15. maja 1921.

Sedež dr. Frančišek, goriški nadškof, umrl 28. novembra 1931. Pregarjanje mu je pospešilo smrt.

Slavec Rok iz Mačkovej umrl na posledicah nasilja 16. maja 1921.

Smotljak Viktorija iz Mačkovej umrla na posledicah nasilja 16. maja 1921.

Spacapan Jože iz Ozeljana pri Sempasu umrl na posledicah ran, dobljenih od fašistov ob volitvah, v goriški bolnišnici 15. julija 1920.

Štrancar Anton iz Ajdovščine ubit 20. maja 1924.

Tretjak iz Sv. Križa umrl 30. marca 1921.

Tul Marija iz Mačkovej umrla na posledicah nasilja 16. maja 1921.

Tul Peter iz Mačkovej ubit 16. maja 1921.

Valenčič Vekoslav iz Trsta ustrelen 6. septembra 1920 na Bazovici.

Vodopivec Jože iz Ospa ubit 16. maja 1921.

Vodopivec Peter iz Ospa ubit 16. maja 1921.

Zorzul (Zorzut?) Andrej iz Gabrovice ubit 16. maja 1921.

Sedem kmetov decimiranih od italijanskih okupacijskih oblasti v juniju 1915. Zakopani so ob Soči za vasjo Idersko pri Kobaridu.

naj bi bila baš voda simbol rojstva? vprašuje Egyedi. Tisto bajko bi simboliziralo isto tako to, če bi človek sanjal o kakšni leteči ptici (štorkliji), o letanju samem na sebi in podobno. Drug primer: Če si za večerjo pojedel kaj slanega, te prime ponoči žeja. Človek sanja po Freudu potem o tem, da pije. S tem da tako sanja, si prihrani tudi vstajanje, torej so takšne sanje obenem udobnostne sanje. Egyedi pa pravi, da je najmanj isto tolikšno število ljudi, ki na slane jedi ne reagirajo s takšno željstveno sanjo, temveč n. pr. s sanjo, ki jih vede skozi žgočo puščavo, v kateri trpijo zaradi žeje hude muke.

Pač pa priznava kritik Freudu, da je s svojim naukom o nevrozah ustvaril nekaj genialnega in neminljivega, da je tudi tu pretiraval pomen seksualnosti v oblikovanju duševnega življenja. Ostane pa temeljni nauk, ki pomeni eno največjih odkritij v področju duševnosti in ki pravi da je mogoče predstave, ki so za kakšno osebnost neljube, sicer odriniti, da pa ostanejo njim ustrezajoči afekti in vplivajo nevidno na telo.

BOLNIŠNICA ZA RASTLINE

V Canberri, avstralski prestolnici, so odprli nenavadno bolnišnico: bolnišnico za zdravljenje rastlin z operacijsko dvorano, z oddelki za notranje in zunanje bolezni, izolacijskimi barakami za njih kužne bolezni itd. Ta bolnišnica naj deželi prihrani velike vsote, ki gredo vsako leto v izgubo zaradi rastlinskih bolezni.

Bolniške sobe so rastlinjaki, ki so zavarovani proti solncu, kakor proti mrazu. Na nekem oddelku "lečijo" n. pr. rastline, ki bolehalo za "malokrvnostjo."

Ker jim razpadajoče stanice niti pri dnevni svetlobi ne sprejemajo dovolj hrane, jih tudi ponoči obsevajo z močno električno lučjo. Skozi steklene stene drugega oddelka je mogoče na listih in koreninah zasledovati razvoj infekcij na rastlinah, ki so postavljene v velike steklene cevi. V "anatomskem" oddelku secirajo razne dele rastlin, da ugotovijo, zakaj so n. pr. njih plodovi nezadostni in neizdatni. V dietetskem oddelku opazujejo učinek raznih gnojil na rastline. V bakteriološkem oddelku raziskujejo končno rastlinske kuge.

IZ PRIMORJA

Val mraza na Primorskem

Trst, 15. decembra. — Val velikega mraza, snežnih metežev in silne burje je zajel tudi tržaško mesto. Večera so beležili v Trstu do — 10 stopinj Celzija. Burja je divjala z brzino 100 do 110 km na uro. Zaradi poledice je bilo poškodovanih okrog 200 ljudi. Okrog 50 oseb so prepeljali v bolnišnico. Na progi Tržič—Nabrežina sta se prevrnila dva prazna tovorna vagona. Železniški promet je bil na tej progi prekinjen za 10 ur. Na Krasu je sneg pokrnil vse doline in nekatere ceste je tako zamedlo, da so postale neuporabne za avtomobilski promet. Tako je bil prekinjen promet na cestah Sežana—Divča in Divča—Št. Peter ter Divča—Senožeče. V Ajdovščini sta zmrznila dve osebi. V pristanišču v Umagu je burja odtrgala neko tovorno ladjo od vlačilca in jo zanesla na odprto morje. Več ladij, ki bi morale večerj prispeti v tržaško pristanišče, se je zadržalo izven luke.

Zmolna teorija o sanjah

Kritika Freudovega sistema

Nobena znanstvena teorija moderne dobe ni imela toliko navdušenih privrženecv in strastnih nasprotnikov kakor psihoanalitična teorija dunajskega profesorja Sigmunda Freuda. K njenim nasprotnikom, vsaj v nekaterih osnovnih točkah se priznava zdravnik in filozof dr. Henryk Egyedi v svoji neobsežni, toda temeljiti knjigi "Zmolna teorija o sanjah". Egyedi navaja v njej svoje pomisleke z objektivno hladnostjo, kakršna je redka v delih, ki obravnavajo ta predmet. Njegov zaključek pa je, da je Freudova teorija zmolne nauk z genialnim jedrom.

Najbolj zmolno je Freudovo delo v stvari, ki je najbolj popularna, namreč v razlagi sanj, ki jo podaja veliki učenjak. Freud, kakor znano, uči, da imajo sanje večinoma simboličen pomen in zakrivajo dejstva, ki so te sanje večinoma povzročila. Večina sanj predstavlja po Freudu v podzavestju izrinjene misli, ki se med spanjem sprostijo.

Vešč psihoanalitik more po vsebini sanj — tako pravita Freud in njegova šola — brez nadaljnje uganiti te, običajno človeku samemu nejasne in zakrite želje ter misli. Egyedi pravi k temu, da sanje pač niso tako brez pomena, kakor je mislila stroga znanost pred Freudom, tudi pri njihovem nastajanju vpliva toliko okolščin, kakor zunanji in notranji dražljaji, trdnost spanja, razlike v spominu itd., da je zamotani klobčič, ki nastane iz tega, komaj mogoče odgonetiti.

Sanje, pravi Egyedi, so "enačbe s petimi neznankami", ki jih ne reši noben matematik. Freud si je hotel to zapleteno stvar olajšati s simbolno razlago sanjskih podob. N. pr.: človek sanja prečesto o svojem rojstvu, in sicer tako, da simbolizira rojstvo kakšen doživljaj z vodo. V sanjah pada človek v vodo ali pride iz vode. Voda je pri tem spomin na dobo pred rojstvom, ko je človek kot embrio ležal v materini embrionalni vodi. Pri tem sodeluje tudi bajka, ki jo tvežijo otrokom, da prinašajo male otroke štorklje iz vode. A zakaj

Nemiri na Kubi še vedno trajajo. Na sliki je poslopje časopisa "El Pais," ki so ga zažgali stavkujoči tiskarski delavci.

Progresivni rudarji ne dobe injunkcije

Sodnik je rekel, da proti kršilec lahko nastopi le vlada, ta se pa ne zmeni za glodalce

Peoria, Ill. — (FP) — Zvezni sodnik Louis Fitzhenry je progresivni rudarski uniji odklonil dati injunkcijo, katero je unija iskala, da bi prisilila premožne operatore na priznanje, kjer to rudarji zahtevajo. Prošnja za injunkcijo je bila vložena na domnevi, da operatorji kršijo industrijski zakon s tem, ker ne marajo uposliti članov nove unije, ampak le U. M. W. of A.

Sodnik je injunkcijo odklonil, češ, da proti kršilec NIRA lahko nastopi le federalna vlada, kar je nekaj novega v ameriškem pravosodstvu. Nedvomno pa je bil to le izgovor in izhod iz delikatne situacije.

Progresivna rudarska unija je stavila veliko upanja na to proceduro, s katero je hotela prisiliti illinoise operatorje na opustitev diskriminacije proti njenim članom. Vodstvo unije se je tudi veliko zanašalo, da se bo nova unija s pomočjo NRA usidrala v vse kraje, kjer se zanj izrečejo rudarji. Računali pa so brez krčmarja.

"Iz tega odloka je lahko jasno slehernemu ameriškem delavcu, da je zelo dvomljivo, če bo kdaj podvzeta akcija proti glodalcem in kršilec NIRA," je rekel unijski zastopnik. "Tako interpretiranje in enforsiranje zakona napravi iz NRA le — "joke".

Silno priganjaštvo v avti-industriji

Znamenja kažejo, da bo Detroit postal pozorišče ljute borbe v prihodnjih mesecih

Detroit, Mich. — (FP) — Večje priganjaštvo in manj dela se obeta delavcem v avtomobilski industriji v tem letu. Iz vseh tovarn prihajajo glasovi o silnem priganjaštvu in izkoriščanju.

Neki delavec, uposlen v Fordovi tovarni, je napram poročevalcu Federaliziranega tiska izjavil, da je pred nekaj tedni trinajst delavcev sestavilo 460 motorjev na dan, sedaj pa jih sestavijo 763 v istem času. Neureče so pogoste, zlasti v departementu, kjer se izdelujejo avtva ogrodja. Z grožnjami odslovitve priganjajo delavce, da povečajo produkcijo do najvišje točke.

Dve tretjini delavcev v tovarni, ki izdeluje Plymouth avte, je bilo te dni odpučenih in nihče ne ve, da li jih bo kompanija ponovno pozvala na delo. V Briggsovi tovarni v Highland Parku morajo delavci garati kot sužnji. Kdor ne izvrši predpisane dela v določenem času, je takoj vržen na cesto.

Slične razmere prevladujejo pri Motor Products Co. Delavcem pri akordnem delu je bila plača znižana, priganjaštvo pa se je podvojilo. Avtni baroni so sedaj postavili na trg nove avtomobile in od avtomobilskih razstav v New Yorku, Chicagu, Detroitu

in drugih mestih zavise naročila in produkcija, toda ne glede na to, če bodo naročila majhna ali velika, bo priganjaštvo ostalo, ako ne bo splošnega odpora proti suženjskim razmeram.

Lansko leto je bilo v Detroitu več stavk in vse kaže, da bo tudi letos to središče avtne industrije pozorišče masnega odpora proti silnemu izkoriščanju in priganjaštvu. Detroit je še vedno močna trdnjava openšarstva in dobre organizirana opozicija tovarnarjev ovira unijako kampanjo, ki jo vodi Ameriška delavska federacija in druge delavske organizacije.

Kompanijska "konvencija" brez delegatov

Reporter ni našel ne duha ne sluha o napovedani "konvenciji" kompanijske unije

Chicago. — (FP) — Za zadnji petek je bila napovedana "konvencija" kompanijske unije Pennsylvanije-železniške družbe v hotelu Bismarck. Notico o njej je prinesla čikaška Tribune in naznanjena je bila tudi na hotelski tabli ter navedena številka "konvencije dvorane".

Reporter FP pa je našel čudo vseh čudes: nobenega duha ali sluha o kakšni konvenciji. V konvenciji sobi je bilo le tucat praznih stolov, nobenega pepelnika ali ogorkov cigaret in eigar, kar je najbolj karakteristična sled kakšnih zborovanj, posebno delavskih. O delegatih in sploh o kakšnem zborovanju ni slišal za informacije — ničesar vedel. Konvencija brez delegatov!

To potezo je aranziral predsednik železniške družbe W. W. Atterbury, ki je obenem tudi gostitelj kompanijske unije pod imenom Pennsylvanija Railroad Shop Crafts Association. Oskrhel je vest v čikaški Tribune, najel sobo v hotelu Bismarck in s tem je bil začetek in konec "konvencije" njegove kompanijske unije.

Po vestih v New York Timesu eden teden prej, bi se imel Atterbury sestati na zborovanju z zastopniki svoje kompanijske unije v svrhu, da izdelajo — legislativni program. Poročevalec je to "vest" komentiral, da je to nekaj novega, nekaj, kar bo podaljšalo življenje kompanijskih unij in jo naredilo bolj koristno za delavce.

Vse skupaj je bila inacenerija brez scenerije in igrancev. Pennsylvanija železniška družba se namreč postavlja po robu vladnemu železniškemu koordiniraju Eastmanu, ki je železničarjem zapovedal, da morajo razpustiti kompanijske unije. S te "konvencije" je družba najbrž hotela dokazati, da je njena Shop Crafts asociacija podobna regularnim unijam ter je torej upravičena živeti in "zastopati" delavce. Stvar pa se je ponesrečila.

Šestnajst usmrčenih v Afriki

Delhi, Indija, 3. jan. — V Afrikanistano je bilo doslej eksekutiranih 16 oseb in dve obsojeni v dosmrtni zapor zaradi umora kralja Nadirja, ki je bil zaboden pred nekaj tedni. Atentator, ki je dejanski izvršil umor, je bil obsojen v dosmrtno ječo.

Privatne industrije odpuščajajo delavce

V zadnjih tednih je izgubilo službe več delavcev ko kdaj prej, pravi Green

Washington, D. C. — Brezposelnost v privatnih industrijah narašča bolj ko kdaj prej od meseca januarja lanskega leta, in če ne bi bila federalna vlada uposila delavcev pri javnih projektih, bi bilo trpljenje to zimo večje ko kdaj prej, je izjavil William Green, predsednik Ameriške delavske federacije.

Svojo izjavo je Green baziral na poročilih od federaciji pridruženih unij, ki kažejo, da je bilo več delavcev odpuščenih od srede oktobra do srede novembra l. 1933 nego v isti dobi l. 1932. Isto velja za prva dva tedna v decembru lanskega leta.

"Te številke," pravi Green, "kažejo, da privatne industrije ne store ničesar glede uposlitve delavcev. Nekateri delodajalci ne čutijo nikake odgovornosti do svojih delavcev v tem momentu, ko je vlada prišla uposlevati delavce pri javnih projektih."

"Pozabiti ne smemo, da je bilo ob koncu leta še vedno nad šest milijonov delavcev brezposelnih in kot taki brez dohodka, čeprav je vlada uposila nad štiri milijone oseb pri javnih projektih. Samo v novembru je 330.000 delavcev izgubilo delo v tovarnah. Ta odslavitve je bila večja nego v normalnih letih in tudi v letih depresije, kar vodi Ameriška delavska federacija za devno statistiko."

Kaj je pravilnik med prijatelji

New York. — V pet in deset-centnih trgovinah v New Yorku so imeli za minule praznike poseben pravilnik. Grover Whalen, newyorški administrator NRA in ravnatelj velike departmentne trgovine Johna Wanamakerja, je v sporazumu in na željo magnatov veletrgovin raztegnil delovnik na 58 ur na teden, deset ur več ko prej, plače pa je znižal od \$12 do \$10.50.

Newyorška NRA je to storila s posebno "interpretacijo" upoštevne dogovora, ki je veljala za najbolj zaposlene in najbolj dobičakarne tedne pred prazniki. To jim je dovolil tudi predsednik Roosevelt, ker je bil radi zadeve osebno pri njem Grover Whalen. On bi rad bil administrator krajevne NRA vsaj še štiri mesece.

Nad devetsto novih unij

Washington, D. C. — Od 3. julija do 25. decembra je Ameriška delavska federacija organizirala 902 unij, se glasi poročila iz glavnega stana federacije. Povprečno je bilo ustanovljenih v tej dobi 36 novih unij v tednu. Te številke pa ne vključujejo novih unij, ki so jih organizirale narodne in mednarodne unije.

60.000 oseb pobegnilo iz "tretjega carstva"

New York. — James G. McDonald, katerega je Liga narodov imenovala za komisarja, da kot tak nudi kakršnokoli pomoč žrtvam Hitlerjevega režima, je te dni izjavil, da je število beguncev iz Nemčije naraslo na 60.000 in da izgledi kažejo, da se bo število še povečalo.

Prizor iz stavke izvoščkov taksijev v Philadelphiji. Uničen skebski taksi.

Louis Adam:

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISILJENCA
Poslovenil Stanko Leben

Veter se je polegel, a deževalo je še vedno.

Zapustil sem ladjo takoj, ko smo se zasedrali. Ko sem stopil v San Pedro, sem osupnil; kraj se mi je zdel kot izumrt. Ceste so bile preplavljene od dežja. Mesto je ležalo raztreseno po pečinah in gričih zapadno od zaliva, kakor da bi ga bila iz njega vrgla slabotna roka. Še sanjalo se mi ni, da se bom v kratkem povrnil v ta kraj, da bom tu prebil več let in se mi bo zdela občina nad vse prijetna.

Ladjo sem zapustil s približno dvajsetimi dolarji v žepu, s toplim vojaškim plaščem in s kovčgom, ki je po večini vseboval knjige in stare izvide revij, med njimi več števil mesečnika "Smart Set". Sedel sem v voz Pacifiške Električne železnice in čez eno uro sem se že sprehajal po cestah v dolnem Los Angelesu; kovčeg sem pustil v shrambi za prtljago na postaji P. E. železnice.

Prvi vtis, ki ga je napravil name Los Angeles, ni bil ugoden. Poslovna četrt je bila podobna isti četrti v kateremkoli ameriškem mestu; sličila je džungli s podrtimi in nanovo dvigajočimi poslopji. Ljudje so bili videti slabotni. Prevladovali so stari ljudje, ki so se nastanili v mestu zaradi zdravja ali pa so prišli semkaj uživati pokoj po doslužnih letih dela in truda.

II.

Opoldne sem stopil v restavracijo. Preden sem naročil kosilo, sem stopil na stranišče, ki je bilo na koncu dolge vrste stopnic in slabo razsvetljenem, neprestračenem podprtilnem prostoru.

V stranišču sem našel na dva moža. Oba hkrati sta se ozrla name.

"Halo, vojak!" je vzkliknil eden. Čez roko sem namreč nosil svoj mokri vojaški plašč.

Drugi možakar mi je nameril revolver naravnost v obraz.

"Sedaj pa le brzo! Na dan z vsem, kar imaš!"

Segel sem v žep ter zgrabil za tenki sveženj bankovcev. Nekaj trenutkov sem se okleval v upanju, da se bo kdo prikazal in se bosta moža prestrašila. Toda bilo ni nikogar.

"No, le hitro, vojak! Kar nič ne oklevaj! Midva se ne šaliva, toda storila ti ne bova nič zalega, če ne bova prisiljena k temu."

In izročil sem denar možakarju s samokresom.

Potem je dejal svojemu pajdašu: "Vse v redu. Zdaj mu pa primaj eno!"

In res mi je "primazal eno", da sem se zgrudil. Zdi se mi, da sem si skoro v trenutku opomogel, toda ko sem se pobral, sem komaj vedel, kje sem. Mukoma sem se zvekel po stopnicah navzgor. Kolena so mi klecala, v glavi mi je šumelo.

"Tu vas čaka prostor," mi je rekel natak, ko sem se vrnil v restavracijo.

"Ne... hvala," sem odvrnil. Ne bom obedoval. Ze sem mislil zahtevati, naj pokliče upravitelja, da bi mu povedal, kaj se mi je pripetilo, toda v čem bi bil potem na boljšem?

V žepu sem imel dva novca po pet centov in enega za deset centov. Vrnil sem se na postajo P. E. železnice ter tam sedel nekaj časa. Zdaj pa zdaj mi je zopet zabrnelo v glavi, brada pa me je tako bolela, da sem komaj odpiral usta.

Stopil sem iz postaje ter zopet začel hoditi. Prenehalo je deževati. Prišel sem v Pershing Park. Sedel sem, čeprav so bile klopi mokre.

Tragedija zadnjih Ink

(K 400 letnici osvojitve Peruja)

Dr. Vlad. Travner

(Nadaljevanje in konec.)

Konec leta 1533 je imenoval "veliki marki" — kakor so odalej imenovali Pizarro njegovi rojaki — Huascarjevega mlajšega brata Manco Kapacha za kralja, seveda pod strogim španskim nadzorstvom. Z njim je zasedel prestol zadnji Inka. Usoda je hotela, da se je imenoval tako kakor ustanovitelj rodu.

Medtem je pregnal poveljnik posadke v San Miguelu Sebastian Benalzar iz Quita kneza Ruminaguija in zasedel deželo. Menil je, da bo našel bogate zaklade, ki jih je baje skril tu Atahualpa. Doživel pa je bridko razočaranje: dežela je bila revna; vrh tega so nastali med osvajačeli hudi spori.

Leta 1534 je imenoval cesar Karl V. zaradi posredovanja Fernanda Pizarra Almagro za guvernerja v južnem delu Peruja, t. j. v današnji republiki Chile. Njegova oblast naj bi segala 200 milj ob obali. Točneje meje ni določil. Nato sta se dogovorila oba guvernerja, da odrine Almagro s svojimi četami iz Cuzca in da mu pripade vse ozemlje, ki ga bo zasedel. V posest in pravice drugega pogodnika ne bosta posegala. Ta dogovor sta podkrepila s svečano prisego nad posvečeno hostijo. Almagro je še izjavil, naj ga ka-

zuje vsega mogočnega Bog na duši in telesu, če bi kdaj prelomil dano besedo. Koliko je veljala takrat prisega, bomo kmalu videli.

Pizarro je odšel nato proti morju in pustil v Cuzcu malo posadko pod poveljstvom svojih bratov. Ker pa je bila dosedanja prestolnica oddaljena od morja nad 400 milj in zaradi visokega gorovja težko dostopna, je ustanovil leta 1536 ob bregovih rečice Kinac, dve milj od obale (današnjega pristanišča Callao) v lepi okolici novo glavno mesto Limo. Obenem je kljub težkim razmeram spretno organiziral upravo, sodstvo, finance in rudarstvo in utrdil tako svojo oblast. Kot človek in vojakovodja je bil Pizarro akrajno oduren; kot organizator pa zaslužil hvalo in priznanje.

Almagro je zbral med tem z velikimi darovi in obljubami 170 mož in prodril po strašnih naporih in ljutih bojih z bolebitimi domačini do zaliva Coquimbo in odkril tako Chile (1535-1536). Bil pa je razočaran, ker ni našel bogastva, ki ga je iskal.

To ugodno priliko je izrabil Manco Kapach in se uprl l. 1536 španskemu gospostvu. Upor je bil za Spance tem nevarnejši, ker so se privajali Peruanci evropskega bojevanja. Le s težavo je odbijala mala posadka v Cuzcu osem mesecev sovražne napade. V teh bojih je padel tudi Pizarrov brat Joan. Ko je zvedel Almagro o teh dogodkih, se je vrnil kljub prisegi v Peru. porazil v dolini Jutay peruansko

Poskušal sem misliti. Kaj naj začnem? Nekaj je zatrepalo v meni in skoro bi se bil moral zasmejati. Obupno sem se trudil, da bi ostal miren.

"Smešno, sem si dejal napol histerično. "Vse to je le burka."

III

Proti večeru sem zopet koračil nizdol po Main Streetu, premišljujoč o zadregi človeškega življenja s tako mirno hladnokrvnostjo, da ni bila kar nič v skladu z mojimi dejanskimi razmerami. Zaneslo me je v Mehiko četrto. Prekoračil sem Plaza Park ter se ustavil v bližini jedilnega voza, iz katerega je dišalo po pečenih maslnih jedeh in čebuli, po toplih "tamales" in kavi. Naslonil sem se ob cestno svetilko. Tam blizu je bila kukalnica, kjer je lajna mela stare, obrabljene melodije, in onkraj ceste je Mehican na ves glas hvalil vrline starega filma s Charlijem Chaplinom. Nekaj korakov od jedilnega voza je stroj za mletje orehov slabotno cvilil v vlažnem zraku.

Približal se mi je mršav, na pogled sestradan pes negotove pasme ter ovohal rob mojega plašča. V očeh je imel prijazen, vabeč pogled. Očividno bi mu dobro delo, če bi ga kdo potrepil po glavi; nobene sovražnosti nisem čutil do njega; vsaj dotle ne, dokler na moje prijaznosti ni začel odgovarjati s prevsiljivo ljubeznivostjo; tedaj sem ga zapodil.

Trenutek pozneje se je ustavil pred menoj star mož s štrlečo belo brado in z neprijetnim vonjem, ki se rad drži starih ljudi, ki živijo v bednih razmerah. Ogovoril me je: "Bog te blagoslovi, brat," ter mi stisnil v roke vabilo k Polnočnemu Evangelijskemu misijonu, ki je imel svoje prostore nekaj ulic dalje; temu vabilu je dodal še brošuro z naslovom: "Nevarnosti Poljubljanja." To je bila, kakor sem pozneje odkril, pretresljiva zgodba o dekletu, po imenu Mabel, ki je zašla na kriva pota zaradi enega poljuba v temi.

"Lej ga fant!"

Na ta pozdrav sem se obrnil in zagledal žensko, stoječo na robu temnega kolobarja, ki ga je metala cestna svetilka, vendar tako, da ji je bila večina telesa še v polni luči. Bila je srednjevelika, toda nesorazmerno obilna, stara morda trideset do štirideset let in slabo oblečena. V senci nosu so ji poganjale medle brčice; nad vsakim ušesom ji je plamenel pramen umazanordevih las; rdečilo na njenem obrazu je bilo najcenejše vrste in na debelo namazano.

"Ti huda prede, fant?" je hlastno povprašala. "Huda, a?" je ponovila ter pristopila še za korak.

Nisem maral, da bi kdo vdiral v moje življenje. Hotel sem biti sam. Poleg tega mi je bila ženska zoprna; glas se ji je mukoma trgal iz sluzi. Pogledal sem vstran in se naredil, ko da hočem oditi; tedaj je stopila predme in mi položila roko na lakot.

"Nikar ne hodite!" je zaprosila s čudno nežnostjo v vsem vedenju. "Na mal prigrizek grem semle," pokazala je na jedilni voz, "in kadar večerjam, imam rada družino; ali bi mi ne hoteli biti za družbo, sir?" In zahihitala se je prisiljeno.

"Pridite vendar, za boga!" me je priganjala, ko je videla, da oklevam: "Skozi vas vidim, da ste lačni. Le kar pridite."

Ni bila majhna moja zmeda, ko sva stopila v lepo razsvetljeni jedilni voz.

(Dalje prihodnjik.)

vojsko, zasedel Cuzco in se oklical za guvernerja pokrajine.

Pizarro — ki ni vedel o nenadnem povratku Almagra — je poslal svojim bratom na pomoč čete pod poveljstvom Alonsa de Alvarada. Ta je potokel Almagrovo vojsko 12. julija 1537 pred Cuzcom. Odločilna bitka med nekdanjima tovarišema se je vršila 26. aprila 1538 pri kraju Solinas (blizu Cuzca). Priče bratomornega boja so bili Peruanci, ki so se zbrali v velikem številu na bližnjih gričih. Značilno za njihovo mentaliteto je, da se niso upali napasti skupnih sovražnikov, temveč da so planili šele po bitki na mrljice in jih v divjem ardu razmesarili. Almagro je bil poražen in na begu ujet. Pizarro ni dolgo premišljal. Na njegovo povelje so vojaki, vajeni prelivati peruansko in špansko kri, 8. julija 1538 zadavili v ječi bolehnega 70-letnega starčka in nato truplo javno obglavili.

Manco Kapach se je umaknil medtem s svojimi zvestimi tovariši v nedostopne Ande in napadal — zdaj tu zdaj tam — smrtne sovražnike svoje domovine. Kljub nekaterim zmagam so ostali njegovi napori brezuspešni. Leta 1544 so ga Spanci ujeli in ga kot upornika usmrtili. Bil je vreden naslednik velikih in plemenitih Ink in umri je kot junak in mučenik za čast in svobodo svojega naroda. Njegov starejši sin Sairi Tupac je uvidel, da je boj proti Spancem brez-

pen in se je slednjič vdal zmagovalcem. Drugi sin Tupac Amaru pa je nadaljeval borbo brez upa zmage do leta 1572, ko so ga sovražniki ujeli in umorili. Z njim je izumrl rod sinov Sonca, ki je vladal pol tisočletja v močeni in cvetoči državi. V Peruju žive sicer še danes nekatere stare odlične rodbine, ki zatrjujejo, da izvirajo iz plemena Ink, gotovo pa njihovi predniki niso bili vladarji, temveč le njihovi daljnji sorodniki.

Preostaja mi le še, da opišem usodo "velikega markija" in njegovih bratov Fernanda, Martina in Gonzala.

Ko je Francisco Pizarro uničil svojega nekdanjega tovariša, je poslal Fernanda z bogatimi darovi k cesarju v Španijo. Karl pa je medtem zvedel, da je izbruhnila v Peruju državljanska vojna, o smrti Almagra in španskih grozodejstvih. Ker se je vrh tega bal, da bi utegnil Fernando ob ugodni priliki polastiti se peruanskega prestola, ga je po kratkem procesu zaprl v trdnjavo La Mota de Medina, kjer ostal nekdanj tak mogočni mož požabljen in neznan do svoje smrti leta 1560.

Medtem je sklenil Almagrov sin Diego maščevati smrt svojega očeta. Zbral je 19 zarotnikov, ki so 26. junija 1541 opoldne napadli guvernerjevo palačo v Limi. Pobili so več oseb, med njimi Pizarrovega brata Martina in udrlji z golimi meči v dvorano, kjer je bil guverner. V naglici je zgrabil Pizarro meč in ščit ter se kljub svoji starosti — štel je že 65 let — postavil hlabro zarotnikom v bran. V boju je usmrtil štiri napadalce; več pa jih je ranil. Slednjič se je posrečilo nekemu uporniku, da mu je porinil svoj meč v grlo. Pizarro se je zgrudil na tla vedoč, da se mu bliža konec. Zdi se, da je uvidel tedaj svoje neštete strašne zločine: umirajoč je napravil na tleh znamenje križa in prosil navzoče, naj mu preskrbe spovednika, da stopi pripravljen pred božji stol. Mesto odgovora mu je zill eden navzočih s posmehom vrč vode v obraz. Mrljica so spravili nekateri zvesti uslužbenci v bližnjo katedralo. Medtem so opustošili in oplenili zarotniki guvernerjevo palačo, tako da služabniki niso mogli kupiti svojemu mrtve-mu gospodu niti mrtvaške sveče. Tako je umrl demonski mož, ki je priboril Španiji ogromno državo, seveda popolnoma opustošeno in napojeno s krvjo nešteti tisočev nedolžnih žrtev.

Diego de Almagro se je proglasil nato za guvernerja. Nasprotniki pa so mu Pizarrovi pristaši. Tako je izbruhnila nova vojna. Slednjič je poslal cesar v deželo Vaca de Castra, da uredi razmere. Ko je Almagro odklonil poziv, da se vda, ga je Castro porazil in ujel v bitki pri kraju Chupas (16. septembra 1542). Nato ga je dal v Limi s 40 tovariši obglaviti.

Gonzalo Pizarro, ki je napravil v tem času veliko ekspedicijo v notranjost celine, je postal pozneje podkralj v Peruju. Ko pa ga je cesar zaradi mnogih nasilstev odstavil, je ukazal novi namestnik Pedro de la Gasca l. 1548 Gonzala usmrtiti v Cuzcu kot veleizdajalca. Graciosa de la Vega poroča, da mrtvecu niso privoščili niti mrtvaške srajce.

Osvojitev Peruja je ena najstrašnejših tragedij, kar jih pozna svetovna zgodovina. Pohlep brezsrčnih osvajačev po zlatu in oblasti je povzročil, da je propadlo veliko in srečno carstvo Ink — žaloigra, vredna Shakespeareovega genija. Začela se je s potoki krvi in solza in končala se je s strašno smrtjo vseh, ki so jo povzročili.

Skoraj 300 let je ostala nekdanja država Ink pod španskim gospostvom. Kraljevi namestniki so stolovali v novi prestolnici v nepopisnem razkošju. Samo v tem so sličili nekdanjim vladarjem. Kajti za narod in deželo jim ni bilo mar. Služila sta jim le v njihove samoljubne namene. Ceste in vodovodi, ki so jih zgradili nekdanji srečni prebivalci, so propadli. Svetišča in cvetoče naselbine so postale razvaline. Rodovitna polja so se spremenila v močvirja in goščave. Trgovina in obrt sta opešala. Katoliška cerkev je postala vsemogočna. Njeni svečeniki pa niso učili Gospodove zapovedi ljubezni, temveč le vnanje oblike in versko ne-

Antony Cataldi, star 18 let, ki je obtožen, da je provocal linčanje dveh ugrabiteljev v San Joseju, Cal. Fant je bil aretiraa.

strpnost. Cerkevna inkvizicija je — kakor v vseh ostalih španskih deželah — zahtevala nešteto žrtev. Obubožane, moralno propadle in telesno oslabele domačine so silili tuji gospodari k najtežjim delom v rudnikih, kjer je imela smrt obilo žetev. Ugasnila sta spomin na veliko in slavno preteklost in upanje na boljšo bodočnost. Povsod sta vladala obup in topa vdanost v neizbežno usodo.

Posledice teh žalostnih razmer so ostale do današnjih dni tudi ko je "Republica del Peru" po mnogih bojih 28. julija 1821 proglasila svojo politično neodvisnost. Dasi so potomci nekdanjih Peruancev — Indijanci in Mestici (mešanci) — po naravi nadarjeni in dasi jim nudi dežela še zmerom dovolj darov, žive v nevedu in uboštvo, so leni, nezaupljivi, razuzdani, prepirljivi in zapravljivi. Odrešenikov nauk jim je le zunanja oblika, ne smisel in vsebina življenja. Tem večjo vlogo igra — alkohol. Potomci Spancev (Kreoli) imajo sicer "grandezzo", ne pa prave izobrazbe in energije. To je splošna sodba vseh, ki poznajo narod in deželo. To dokazujejo tudi neurejene politične razmere in neprestani nemiri v deželi. Šele v zadnjem času se je začel položaj polagoma izboljševati. Ali se bodo vrnili še kdaj nekdanji srečni in slavni časi? Nekateri peruanski rodoljubi verujejo v to, ko se bo obnovila država Ink ("inkaizem"). To upanje pa je prazno, kajti časi so se spremenili in plemeniti Inke so zapustili za vedno svoje zemeljsko carstvo in se vrnili k svojemu izvoru, Soncu.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Zdravniške

V nekem zdravilišču pokličejo telefonski zdravnika. Zdravnik jadrno odhiti k dozdevno nevarno bolni gospe.

"Priklon, gospa! Upam, da ne bo nič hudega!" reče prijazno. Bolnica, ogorčena nad toli familijskim pozdravom, ga oholo zavrne:

"Oprostite, gospod doktor, jaz sem soproga generalnega konzula X. iz Y."

Zdravnik je razumel "udarec s kolom."

"Zelo žal, milostljiva," odgovori z izbrano vljudnostjo, "toda za to bolezen ne poznam zdravila."

To reki se hladno prikloni in gre.

Dober svet

"Gospod doktor, prosim vas, svetujte mi: moj mož neprestano v spanju govori."

"Milostljiva, imenitno sredstvo in bolj poceni: pustite ga čez dan bolj k besedi!"

Ne gre...

"Koliko je neki ura?" vpraša zehaje Lenin oče iz sosednje sobe.

"Zmagova ura ne gre, papa!" se zlaže mlada poročenka.

"Kako pa je z Zmagom samim?" meni hudomušno oče.

Diplomat

Kdo je diplomat? Diplomati je mož, ki se spomni rojstnega dne svoje žene, nje-no starost pa pozabi.

DR. WEEKS, SUCCESSOR TO
HAYES DENTAL OFFICE
Hrs.—6:30 A. M. to 5:30 P. M.—Sun. 9-11
Tel. HAR. 0741
Consistently Low Prices
326 S. STATE ST.
Opposite Davis Store, 3d Floor

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časniške knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, alovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4904
Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustnena pojasnila